

הלכות בבורים פרק יב

א. מצות עשה לפדות כל אדם מישראל, פטר חמור בשה; ואם לא רצה לפדותו, מצות עשה לערפו: שנאמר "ופטר חמור תפדה בשה, ואם-לא תפדה וערפתו" (שמות לד, כ). ושתי מצוות אלו נוהגות בכל מקום, ובכל זמן; ומצות פדיה קודמת למצות עריפה.

ב. השה שפודין בו נותנו לכוהן, שנאמר "כל-פטר רחם . . ואת בכור-הבהמה הטמאה, תפדה" (במדבר יח, טו). בהמה טמאה האמורה כאן, היא החמור בלבד.

ג. פטר חמור אסור בהניה, עד שיפדה; ואם מכרו קדם פדיון, דמיו אסורים. ואם מת קדם פדיון, או שערפו הרי זה יקבר: מפני שהוא אסור בהניה אף לאחר עריפתו, הואיל ולא נפדה.

ד. לפיכך אם לא פדהו, ונתן פטר החמור בעצמו לכוהן אסור לכוהן להשתמש בו, עד שיפדהו בשה; ויקח השה לעצמו, או יערף אותו ויקבר. והפוגמים חשודים על דבר זה; לפיכך אסור לישראל לתן פטר חמור לכוהן, אלא אם כן פדהו הכוהן בפניו.

ה. הפריש פדיון פטר חמור, ומת השה קדם שיתננו לכוהן אינו חייב באחריותו; ויתן הנבלה לכוהן, להנות בה. מת פטר החמור אחר שפדהו, יתן הטלה לכוהן; ומת בהניתו, שפכר נפדה.

ו. מאימתי יתחייב לפדותו, משיוולד ועד שלושים יום. ומאחר שלושים יום אם רצה לערפו, עורפו; ואם רצה לפדותו, פודה; ואין כאן אלא עכוב מצוה בלבד.

ז. לא רצה לפדותו עורפו בקופים מאחוריו, שנאמר "ואם-לא תפדה וערפתו" (שמות יג, יג; שמות לד, כ). ואין ממיתין אותו לא במקל, ולא בקנה, ולא בקרדס, ולא במגרה אלא בקופים; ולא יכניסנו לחדר, וינעל הדלת בפניו עד שימות: שנאמר "וערפתו".

ח. אין פודין לא בעגל, ולא בחיה, ולא בשה שחוט, ולא בטרפה, ולא בכלאים, ולא בכוי שנאמר "תפדה בשה" (שמות יג, יג; שמות לד, כ); ואין קרוי ששה, אלא כבשים ועזים חיים בלבד. אין פודין בשה הדומה אחר; ואם פדה, פדוי. ופודין בבן פקועה; ואין פודין בפסולי המקדשין, שהרי נאמר בהן "כצבי וכאיל" (דברים יב, טו; דברים טז, כב) מה צבי ואיל אין פודין בו, אף הן אין פודין בהם.

ט. פודין בשה בין זכרים בין נקבות, בין תמימים בין בעלי מומים, בין קטנים בין גדולים. ששה שלקחו מדמי שביעית, אין פודין בו את הודאי; אבל פודין בו את הספק.

י. אם אין לו ששה לפדותו פודהו בשויו, ונותן דמיו לכוהן; לא אמרה תורה ששה להחמיר עליו, אלא להקל עליו שאם היה לו פטר חמור ששווה עשר סלעים, יש לו לפדותו בשה שווה דינר; ולא יהיה זה חמור מן ההקדש, שנפדה בכסף.

יא. במה דברים אמורים, בשהיו דמי פטר חמור משלושה זוזים ומעלה; אבל אם היו דמיו פחות משלושה זוזים, אין

פּוֹדִין אוֹתוֹ אֲלֵא בִשָּׁה אוֹ בְשִׁלוּשָׁה זְוִזִּים. וְעֵין יָפָה, לֹא יִפְחַת מִסָּלַע; וְעֵין רָעָה, בַּחֲצִי סָלַע; וּבִינּוֹנִית, בְּשִׁלוּשָׁה זְוִזִּים. וְהַפּוֹדָה פֶּטֶר חֲמור שֶׁלֹּחֲבָרוּ הָרִי זֶה פָּדוּי, וְהַחֲמור לִבְעָלָיו.

יב. פּוֹהֲנִים וּלְוִיִּים פְּטוּרִין מִפֶּטֶר חֲמור, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּכוֹר הָאָדָם, וְאֵת בְּכוֹר-הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה, תִּפְדֶּה" (במדבר יח, טו): כָּל שֵׁשֶׁשׁ בְּבִכּוֹר אָדָם, יִשְׁנֶה בְּבִכּוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה; וְהַפֶּטֶר מִבְּכוֹר אָדָם, פֶּטֶר מִבְּכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה.

יג. הַלּוֹקֵחַ עֹבֵר חֲמורוֹ שֶׁלִּנְכְרִי, אוֹ הַמוֹכֵר עֹבֵר חֲמורוֹ לִנְכְרִי אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רָשָׁאי, הָרִי זֶה פֶּטֶר מִן הַבְּכוֹרָה; וְאֵין קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַל דְּבָר זֶה. הִיָּה הַנְּכָרִי שֶׁתָּף בָּאֵם אוֹ בְּבִכּוֹר, אֶפְלוֹ לֹא הִיָּה לוֹ אֶלֶּא אֶחָד מֵאַלְף בּוֹ הָרִי זֶה פֶּטֶר. הִיָּה לוֹ בּוֹ אוֹ בְּאֵמוֹ אֶבֶר אֶחָד, כְּגוֹן יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ אֶפְלוֹ אֲזָנוֹ כָּל שֶׁאֵלּוֹ יִחַתֵּךְ יִהְיֶה בְּעַל מוֹם, הָרִי זֶה פֶּטֶר מִן הַבְּכוֹרָה; וְאֵם כְּשִׁיחַתֵּךְ חֵלֶק הַנְּכָרִי לֹא יִהְיֶה בְּעַל מוֹם לְמַזְבֵּחַ, הָרִי זֶה חֵיב.

יד. וְכֵן הַמִּקְבֵּל חֲמור מִן הַגּוֹי לִהְיוֹת מְטִיפֵל בָּהּ, וְהוֹלֵד בִּינֵיהֶם, אוֹ נְכָרִי שֶׁקִּבֵּל מִיִּשְׂרָאֵל הַכֹּל פֶּטֶר מִן הַבְּכוֹרָה: שֶׁנֶּאֱמַר "פֶּטֶר רָחֵם, בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם, וּבַבְּהֵמָה" (ראה שמות יג, ב), עַד שִׁיְהִיָּה הַכֹּל בְּיִשְׂרָאֵל.

טו. גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר, וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר יִלְדָּה חֲמורוֹ אוֹ אַחֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר הָרִי זֶה חֵיב לַעֲרֹף אוֹ לְפָדוֹת; וְאֵם פָּדָה בִּשָּׁה הִשָּׂה שֶׁלָּגֵר, שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הִרְאָיָה.

טז. גּוֹי שֶׁהִפְרִישׁ פֶּטֶר חֲמור, מוֹדִיעֵין אוֹתוֹ שְׂאִינוֹ חֵיב; וְהָרִי הוּא מִתֵּר בְּגִזָּה, וְעִבּוּדָה.

יז. פָּרָה שִׁילְדָה כְּמִין חֲמור, אוֹ חֲמור שִׁילְדָה כְּמִין סוֹס פֶּטֶר: שֶׁנֶּאֱמַר "וּפֶטֶר חֲמור" (שמות לד, כ) ו"פֶּטֶר חֲמור" (שמות יג, יג), שְׁנֵי פַעַמִּים עַד שִׁיְהִיָּה הַיּוֹלֵד חֲמור וְהַנוֹלֵד חֲמור. וְאֵם יֵשׁ בּוֹ מִקְצַת סִימָנֵי חֲמור, חֵיב בְּבִכּוֹרָה.

יח. חֲמורוֹ שֶׁלֹּא בִכְרָה, וְיִלְדָה שְׁנֵי זָכָרִים נוֹתֵן טָלָה לַכּוֹהֵן. יִלְדָה זָכָר וְנִקְבָּה מִפְּרִישׁ טָלָה אֶחָד כְּדִי לְהַפְקִיעַ קֹדֶשׁ מִמֶּנּוּ עַד שִׁיְהִיָּה מִתֵּר בִּהְנִיָּה, שְׂמָא הַזָּכָר גֵּלֵד תַּחֲלָה; וְטָלָה זֶה שֶׁהִפְרִישׁ לִבְעָלִים, וְאִינוֹ לַכּוֹהֵן שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הִרְאָיָה.

יט. שְׁתֵּי חֲמורָיו שֶׁלֹּא בִכְרוּ, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים נוֹתֵן שְׁנֵי טָלָאִים לַכּוֹהֵן; זָכָר וְנִקְבָּה, אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וְנִקְבָּה נוֹתֵן טָלָה אֶחָד לַכּוֹהֵן.

כ. יִלְדוּ שְׁתֵּי נִקְבוֹת וְזָכָר, אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וְשְׁתֵּי נִקְבוֹת אֵין כָּאֵן לַכּוֹהֵן כָּלוּם. וְאִינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ טָלָה לַעֲצֻמוֹ, לְפִי שֵׁישׁ כָּאֵן סְפָקוֹת הָרִבָּה שְׂמָא הָאֶחָת יִלְדָה זָכָר וְהַשֵּׁנִיָּה שְׁתֵּי נִקְבוֹת, אוֹ שְׂמָא זֹו יִלְדָה נִקְבָּה וְהָאֶחָת זָכָר וְאַחֲרָיו נִקְבָּה, אוֹ נִקְבָּה וְאַחֲרֶיהָ זָכָר; וְכֵן סְפָקוֹת הָרִבָּה יֵשׁ בְּשְׁנֵי זָכָרִים וְשְׁתֵּי נִקְבוֹת.

כא. אֶחָת בִּכְרָה וְאַחֶת שֶׁלֹּא בִכְרָה, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים וְנִתְעַרְבוּ נוֹתֵן טָלָה אֶחָד לַכּוֹהֵן; זָכָר וְנִקְבָּה, מִפְּרִישׁ טָלָה אֶחָד לַעֲצֻמוֹ וְאִינוֹ לַכּוֹהֵן מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק, וְהַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הִרְאָיָה. וְכֵן הַלּוֹקֵחַ חֲמור מִן הַגּוֹי, וְאֵין יָדוּעַ אִם בִּכְרָה אוֹ לֹא בִכְרָה, וְיִלְדָה זָכָר פּוֹדָה אוֹתוֹ בִּשָּׁה; וְהוּא לִבְעָלִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק.

כב. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר טָלָאִים, כָּל אֶחָד מֵהֶן הִפְרִישׁוּ עַל

ספק פטר חמור הרי כלן כחלין לכל דבר, ומתעשרין כשאר
הבהמה; ומפריש אחד מהן מעשר, והשאר שלו כשהיו.

בג. ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורים ודאיין בתוך ביתו,
שנפלו לו מבית אבי אמו כוהן, ואותו אבי אמו הכוהן נפלו לו
מבית אבי אמו ישראל הרי זה מפריש עליהן עשרה שיין, והן
שלו; וחיבין במעשר.

הלכות שמטה ויוכל

יש בכללן שתיים ועשרים מצוות תשע מצוות עשה, ושלוש
עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שתשבת הארץ
ממלאכתה בשביעית; (ב) שלא יעבד עבודת הארץ בשנה זו; (ג)
שלא יעבד עבודת האילן בשנה זו; (ד) שלא יקצר הספיח כנגד
הקוצרים; (ה) שלא יבצר הנזירים כנגד הבוצרים; (ו) שישמיט
מה שתוציא הארץ; (ז) שישמיט כל הלואתו; (ח) שלא יגש
ולא יתבע הלווה; (ט) שלא ימנע מלהלוות קדם השמטה כדי
שלא יאבד ממונו; (י) לספר השנים שבע שבע; (יא) לקדש שנת
החמשים; (יב) לתקע בשופר בעשירי לתשרי כדי לצאת עבדים
חפשי; (יג) שלא תעבד אדמה בשנה זו; (יד) שלא יקצר ספיחיה
כנגד הקוצרים; (טו) שלא יבצר נזיריה כנגד הבוצרים; (טז) לתן
גאלה לארץ בשנה זו, וזה הוא דין שדה אחזה ושדה מקנה;
(יז) שלא תמכר הארץ לצמיתות; (יח) דין בתי ערי חומה; (יט)
שלא ינחל כל שבט לוי בארץ ישראל, אלא נותנין להם ערים
מתנה לשבת בהם; (כ) שלא יקח שבט לוי חלק בבזה; (כא) לתן
ללוויים ערים לשבת ומגרשיהן; (כב) שלא ימכר מגרש עריהם,
אלא גואלים לעולם בין לפני היוכל בין לאחר היוכל. ובאור
מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות שמטה ויוכל פרק א

א. מצות עשה לשבת בשנה שביעית מעבודת הארץ ועבודת
האילנות שנאמר "ושבתה הארץ, שבת לה" (ויקרא כה, ב), ונאמר
"בחריש ובקציר, תשבת" (שמות לד, כא). וכל העושה מלאכה
מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו, בטל מצות עשה, ועבר
על לא תעשה, שנאמר "שדך לא תזרע, וכרמך לא תזמר"
(ויקרא כה, ד).

ב. אינו לוקה מן התורה אלא על הזריעה או על הזמירה,
ועל הקצירה או על הבציר; ואחד פרם, ואחד שאר האילנות.
וזמירה בכלל זריעה, ובצירה בכלל קצירה. ולמה פרטן הכתוב
לומר לך על שתי תולדות אלו בלבד, הוא שחיב. ועל שאר
התולדות שבעבודת הארץ, עם שאר האבות שלא נתפרשו
בענין זה אינו לוקה עליהן, אבל מפין אותו מפת מרדות.

ג. פיצד: החורש או החופר לצרך הקרקע, או המסקל,
או המזבל, וכיוצא בהן משאר עבודת הארץ, וכן המברין, או

המרביב, או הנוטע, וכיוצא בהן מעבודת האילנות מפין אותו מפת מרדות מדבריהם.

ד. אין נוטעין בשביעית אפלו אילן סרק, ולא יחתך היבלת מן האילנות, ולא יפרק העלין והפדים היבשים, ולא יאבק את צמרתו באבק, ולא יעשן תחתיו כדי שתמות התולעת, ולא יסוך את הנטיעות בדבר שיש לו זהמה כדי שלא יאכל אותו העוף כשהוא רך, ולא יסוך את הפגין, ולא ינקב אותן, ולא יכרך את הנטיעות, ולא יקטם אותן, ולא יפסג את האילנות, וכן שאר כל עבודות האילן. ואם עשה אחת מאלו בשביעית, מפין אותו מפת מרדות.

ה. אין מציתין את האור באישת הקנים, מפני שהוא עבודת קרקע; ואין מלמדין את הפרה לחרש אלא בחול. ואין בודקין את הזרעים בעציץ מלא עפר, אבל בודקין אותו בעציץ מלא גללים; ושורין את הזרעים בשביעית, כדי לזרען במוצאי שביעית. ומקימין את האלווי בראש הגג, אבל אין משקין אותו.

ו. סוקרין את האילן בסקרה, וטוענין אותו באבנים, ועודרין תחת הגפנים. והמקשקש בזיתים אם להברות את האילן, אסור; ואם לסתם את הפצימים, מתר.

ז. משקין בית השלהין בשביעית, והיא שדה הזרעים שהיא צמאה ביותר. וכן שדה האילנות אם היו מרחקין זה מזה יתר מעשר לבית סאה מושכין את המים מאילן לאילן, אבל לא ישקו את כל השדה; ואם היו מקרבין זה לזה עשר לבית סאה, משקין כל השדה בשבילן.

ח. וכן עפר הלכן מרבעין אותו במים בשביעית, בשביל האילנות שלא יפסדו. ועושין עוגיות לגפנים; ועושין את אמת המים פתחלה, וממלאין את הנקעים מים. ומפני מה התירו כל אלו: שאם לא ישקה, תעשה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה; והואיל ואסור הדברים האלו וכיוצא בהם מדבריהם, לא גזרו על אלו שאין אסור מן התורה אלא אותן שתי אבות ושתי תולדות שלהם, כמו שבארנו.

ט. משרבו האנסין, והטילו מלכי גויים על ישראל לעשות מזונות לחילותיהן התירו לזרע להן בשביעית, דברים שצריכין להם עבדי המלך בלבד; וכן מי שפכה אותו אנס לעשות בשביעית בחנם, כמו עבודת המלך וכיוצא בה הרי זה עושה.

י. הנוטע בשביעית, בין בשוגג בין במזיד יעקר: מפני שישאל חשודין על השביעית אם תאמר בשוגג יקים, יאמר המזיד שוגג הייתי.

יא. החורש את שדהו, או נרה, או זבלה, בשביעית כדי שתהיה יפה לזריעה במוצאי שביעית קונסין אותו, ולא יזרענה במוצאי שביעית; ואין חוכרין אותה ממנו כדי לזרעה, אלא תהי בורה לפניו. ואם מת, יזרענה בנו.

יב. המעביר קוצים מארצו בשביעית, כדי לתקנה למוצאי שביעית, או שסקל ממנה אבנים אף על פי שאינו רשאי לא קנסו אותו, ומתר לו לזרעה למוצאי שביעית.

יג. הטומן לפת וצננות וכיוצא בהן בשביעית אם היו מקצת

הַעֲלִין מִגְלִין, אִינוּ חוֹשֵׁשׁ; וְאִם לֹא, אֲסוּר. הַטּוֹמֵן אֶת הַלוֹף וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לֹא יַפְחַת מֵאַרְבַּעַת קַבִּים עַל גְּבֵה טֶפַח, וְטֶפַח עֶפֶר עַל גִּבּוֹ; וְטוֹמְנוּ בַּמָּקוֹם דְּרִיסַת הָאָדָם, כְּדִי שֶׁלֹּא יִצְמַח. וּמִתֵּר לְמָרֶס בְּאַרְז בְּשַׁבִּיעִית, אֲבָל לֹא יִכְסֹח.

יד. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים, מְלָקֵט הוּא אָדָם יַעֲצִים וְאַבְנִים וְעֹשִׁים מִתּוֹךְ שְׂדֵהוּ וְהוּא שְׂיִטֵּל הֶגֶם הֶגֶם, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לְנִקּוֹת הָאָרֶץ; אֲבָל מִשְׁדֵּה חֲבֵרוֹ, נוֹטֵל בֵּין דֶּק בֵּין גָּס. מִשְׁרָבוֹ עוֹבְרֵי עֲבָרָה שְׂמִתְכוּנִין לְנִקּוֹת, וְאוֹמְרִין הֶגֶם הֶגֶם אָנוּ לוֹקְטִין, אֲסוּרוֹ שְׂיִטֵּל אָדָם כָּלוּם מִשְׁדֵּהוּ, אֲלֹא מִתּוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ וְהוּא שֶׁלֹּא יִלְקֹט בְּטוֹבָה, שֶׁלֹּא יֹאמֶר לוֹ רֵאָה כִּמָּה טוֹבָה עָשִׂיתִי לָךְ שֶׁהָרִי נִקִּיתִי שְׂדֶךְ.

טו. הֵיטָהּ בְּהֵמָה עוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ מְלָקֵט וּמִכִּיָּא לְפָנֶיהָ, שֶׁבִּהְמָתוֹ מוֹכַחַת עָלָיו; וְכֵן אִם הֵיטָהּ פִּירְתּוֹ מְלָקֵט הַכֹּל וּמִדְּלִיק, שֶׁפִּירְתּוֹ מוֹכַחַת עָלָיו.

טז. הַקּוֹצֵץ אֵילָן אוֹ שְׁתֵּים לַעֲצִים, הָרִי זֶה מִתֵּר לְשֶׁרֶשׁ. קֹצֵץ שְׁלוֹשָׁה אוֹ יֵתֵר זֶה בְּצַד זֶה לֹא יִשְׁרֹשׁ, שֶׁהָרִי מִתְקֵן אֶת הָאָרֶץ; אֲלֹא קוֹצֵץ מֵעַם הָאָרֶץ, וּמִנִּיחַ שְׂרָשָׁיו בְּאָרֶץ. כִּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בַּקּוֹצֵץ מִתּוֹךְ שְׁלוֹ; אֲבָל מִשְׁדֵּה חֲבֵרוֹ, מִתֵּר לְשֶׁרֶשׁ.

יז. הַמִּבְקָע בְּזֵית לֹטֵל יַעֲצִים לֹא יַחֲפֶה מְקוֹם הַבְּקוּעַ בְּעֶפֶר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוּדָה; אֲבָל מְכֶסֶה בְּאַבְנִים, אוֹ בִקֵּשׁ. הַמְזַנֵּב בַּגִּפְנִים, וְהַקּוֹצֵץ קָנִים הָרִי זֶה קוֹצֵץ כְּדִרְכּוֹ, בַּקֶּרֶדֶם וּבַמַּגָּל וּבַמַּגֵּרָה וּבַכֹּל מֵה שִׁירְצָה.

יח. אֵין קוֹצֵצִין בְּתוֹלַת שְׁקָמָה בְּשַׁבִּיעִית, כְּדֶרֶךְ שְׁקוֹצֵצִין בְּשֶׁאֵר הַשָּׁנִים מִפְּנֵי שְׁקִיצֵתָהּ עֲבוּדַת אֵילָן, שֶׁבִּקְצִיצָהּ זֶה תִּגְדֵּל וְתוֹסִיף; וְאִם צֶרֶךְ לַעֲצִיָּה, קוֹצֵץ אוֹתָהּ שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ עֲבוּדָתָהּ. כִּיצַד קוֹצֵצָהּ, מֵעַם הָאָרֶץ אוֹ לְמַעַלָּה מֵעֲשָׂרָה טַפָּחִים. אֵילָן שֶׁנִּפְשַׁח, קוֹשְׁרִין אוֹתוֹ בְּשַׁבִּיעִית לֹא שִׁיעֵלָהּ, אֲלֹא שֶׁלֹּא יוֹסִיף.

הַלְבוֹת שְׂמִטָּה וְיוֹבֵל פָּרָק ב

א. לֹא יוֹצִיא אָדָם זְבָלִים מִחֲצָרוֹ, וְיִתֵּן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ בְּשַׁבִּיעִית מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּמִזְבֵּל, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה יָפָה לְזִרְעָה; וְאִם הוֹצִיא וְהִעֲמִיד מִמֶּנּוּ אֲשָׁפָה, מִתֵּר. וְלֹא יַעֲשֶׂה אֲשָׁפָה בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, עַד שֶׁיַּעֲבֹר הַזָּמָן שֶׁמִּזְבָּלִין בּוֹ לַעֲבוּדַת הָאָרֶץ וְהוּא מְשִׁיקֶשׁוֹ הַמִּתִּיק.

ב. וְלֹא יַעֲשֶׂה אֲשָׁפָה פְחוּתָהּ מִמָּאָה וְחֲמִשִּׁים סָאָה שְׁלִזְבֵּל, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה נִכְרֵת שְׁהִיא אֲשָׁפָה; וְאִם יִרְצֶה לְהוֹסִיף, מוֹסִיף. הִיָּה לוֹ דָּבָר מוּעָט, מוֹסִיף עָלָיו וְהוֹלֵךְ. וְלֹא יַעֲשֶׂה בְּכָל בֵּית סָאָה, יֵתֵר מִשְׁלוֹשׁ אֲשָׁפָתוֹת. וְהָרוּצָה לַעֲשׂוֹת כָּל שְׂדֵהוּ שְׁלוֹשׁ שְׁלוֹשׁ אֲשָׁפָתוֹת לְתוֹךְ בֵּית סָאָה, עוֹשֶׂה; וְהָרוּצָה לַעֲשׂוֹת זְבָלוֹ אוֹצָר, עוֹשֶׂה.

ג. הִיָּה מֵעֲמִיד הַזֵּבֵל עַל הַסֵּלַע, אוֹ שֶׁהִעֲמִיק בְּאָרֶץ שְׁלוֹשָׁה טַפָּחִים וְהִעֲרִים הַזֵּבֵל, אוֹ שֶׁבָּנָה עַל הָאָרֶץ גְּבֵה שְׁלוֹשָׁה וְהִעֲמִיד עָלָיו הַזֵּבֵל אִינוּ צָרִיךְ שַׁעוֹר. אֲפִלּוּ עָשָׂה כֵּן כִּמָּה אֲשָׁפָתוֹת לְתוֹךְ בֵּית סָאָה, בֵּין גְּדוּלוֹת בֵּין קְטָנוֹת מִתֵּר: שֶׁהָרִי הַדָּבָר נִכְרֵ שְׁאִינֵן לַעֲבוּדַת הָאָרֶץ, אֲלֹא לְכִנִּיסַת הַזֵּבֵל.

ד. מתר לאדם להוציא זבל מן הסהר שלצאן, ונותן לתוך שדהו כדרך כל מכניסי זבל. והעושה דיר בתוך שדהו בשביעית, לא יעשהו יתר על בית סאתים; ויכניס הצאן לתוכו. וכשיזבלו את כל הדיר מניח דפן אחד מדפני הדיר, ועושה דיר אחר בצדו: נמצא מזבל בתוך שדהו, בית ארבעת סאין.

ה. היתה כל שדהו בית ארבעת סאין משיר ממנה מקצת, מפני מראית העין: כדי שידעו הכל, שהצאן הטילו בה ונדירה; ולא יאמרו, זבל זה כל שדהו בשביעית.

ו. לא יפתח אדם מחצב פתחלה לתוך שדהו בשביעית שמא יאמרו לתקן שדהו נתפון, שיסיר ממנה הסלע; ואם התחיל מקדם שביעית, ופצל ממנו שבע ועשרים אבנים ברבוע שלוש על שלוש על רום שלוש, כל אבן מהן אמה על אמה ברום אמה או גדולות מזו הרי זה מתר לנקר ממנו בשביעית, כל שירצה.

ז. גדר שלאבנים שיש בגבהו עשרה טפחים או יתר, ורצה לטל כל אבניו אם היו בו עשר אבנים או יתר, כל אחת מהן משאוי שנים או גדולות מזו הרי זה נוטל, שהרואה יודע שלצורך האבנים הוא נוטל. היתה פחות מעשרה, או שהיו בו פחות מעשר אבנים, או שהיו אבניו קטנות ממשאוי שנים שנים נוטל עד שיניח טפח סמוך לארץ.

ח. במה דברים אמורים, בשנתפון לתקן שדהו, והתחיל לטל בשביעית; אבל אם לא נתפון לתקן שדהו, או שהתחיל מקדם שביעית נוטל בשביעית כל מה שירצה מכל מקום, וגורד עד לארץ. וכן אם היה נוטל משדה חברו אף על פי שהוא קבלן, גורד עד לארץ.

ט. אבנים שראויין שתזעזע אותן המחרשה, או שהיו מכסות ונתגלו אם יש בהן שתים שלמשאוי שנים שנים, הרי זה מתר לטל אותן; היו קטנות מזה, לא ינטלו.

י. המסקל שדהו בשביעית, מפני שהוא צריך לאבנים נוטל את העליונות, ומניח את הנוגעות בארץ; וכן אם היה לו בשדהו גרגש שלצורות, או גל שלאבנים נוטל את העליונות, ומניח את הנוגעות בארץ: ואם יש תחתיהן סלע, או קש יטל את כלן.

יא. לא ימלא אדם גיא עפר, או יתקנו בעפר מפני שהוא מתקן את הארץ. אבל עושה הוא חיץ על פי הגיא; וכל אבן שיוכל לפשט את ידו ולטלה, והוא עומד על שפת הגיא הרי זו תנטל.

יב. אבני פתף, והם הנטלות שתים שלוש על הפתף מתר להביאן מכל מקום, בין משדה חברו בין משדהו; וכן הקבלן מביא מכל מקום, ואפלו אבנים קטנות, בין משדה שקבלה, בין משדה שלא קבלה.

יג. פרצה שהיא סוגה בעפר אם אינה מכשלת את הרבים, אסור לבנותה; ואם היתה מכשלת את הרבים, או שלא היתה סוגה בעפר אלא פתוחה לרשות הרבים הרי זה מתר לבנותה.

יד. אסור לו לבנות גדר בשביעית, בין שדהו לשדה חברו; אבל בונה גדר, בינו לבין רשות הרבים. ומתר להעמיק עד הסלע; ומוציא את העפר, וצוברו בתוך שדהו כדרך כל מעמידי זבל. וכן אם חפר בור ושיח ומערה בשביעית, צובר העפר בתוך שדהו כדרך כל החופרים.